

УДК 378:61:37.82.657.471.330.3

*Олена Гаращук, Віра Куценко***ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПАРАДИГМА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ***Елена Гаращук, Вера Куценко***НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПАРАДИГМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫХ СИЛ УКРАИНЫ***Olena Garashchuk, Vira Kutsenko***EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC PARADIGM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES OF UKRAINE**

У контексті розвитку продуктивних сил України в умовах становлення інформаційного суспільства сформульовано основні чинники, що сприяють сталому розвитку у першу чергу головної продуктивної сили – людини. Розкриваються актуальні концепти і перспективні напрями парадигми сталого розвитку освітньо-наукового сегмента економіки. Запропоновано авторські погляди щодо напрямів, на яких у подальшому слід зосередити увагу для забезпечення якісних змін у розвитку продуктивних сил на різному рівні на інноваційній основі. Значна увага приділена ресурсному, зокрема кадровому, забезпеченню освітньо-наукового комплексу.

Ключові слова: парадигма, інновації, освітньо-науковий комплекс, компетентність, комунікація, інформаційно-інноваційні технології.

Бібл.: 11.

В контексте процессов развития производительных сил Украины на современном этапе становления информационного общества сформулированы основные факторы, способствующие устойчивому развитию в первую очередь главной производительной силы – человека. Раскрываются актуальные концепты и перспективные направления парадигмы устойчивого развития научно-образовательного сегмента экономики. Предложены авторские взгляды относительно направлений, на которых в дальнейшем следует сосредоточить внимание для обеспечения качественных изменений в развитии производительных сил на инновационной основе. Значительное внимание уделено ресурсному, в частности кадровому, обеспечению научно-образовательного комплекса.

Ключевые слова: парадигма, инновации, научно-образовательный комплекс, компетентность, коммуникация, информационно-инновационные технологии.

Библ.: 11.

In an article in the context of the processes of development of the productive forces of Ukraine at the present stage of development of the Information Society, sets out the basic factors that contribute to sustainable development in the first place the main productive force – human. Disclosed current concepts and future directions of the paradigm of sustainable development research and education segment of the economy. The author's views on the areas on which further attention should be focused to ensure qualitative changes in the development of the productive forces on the basis of innovation. Considerable attention is given to the resource, such as staffing, providing scientific and educational complex.

Key words: paradigm, innovation, scientific and educational complex, competence, communication, information and innovative technologies.

Bibl.: 11.

JEL Classification: I 28

«Сьогоднішній світ, що стоїть перед подвійним викликом бідності та забруднення навколишнього середовища, потребує того, щоб у нього прийшла пора трансформації і мудрого керівництва – пора, в якій ми зробимо давно запізнілий вклад у надійне майбутнє».

К. Аннан, Генеральний секретар ООН

Постановка проблеми. Останнім часом стан продуктивних сил України зазнав суттєвих негативних змін. Показником цього є валовий внутрішній продукт, який у нашій країні, на жаль, за роки незалежності не досяг і 70 % рівня 1990 р., що негативно позначалось, перш за все, на добробуті населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Отже, не дивно, що цю проблему досліджували багато науковців. Зокрема, О. Амоша, О. Антипенко, Л. Антонюк, В. Білоцерківець, Дж. Гелбрейт, М. Герасимчук, В. Геєць, А. Грищенко, Б. Данилишин, М. Долішній, П. Дракер, О. Загородня, Г. Зурначян, С. Ілляшенко, В. Іноземцев, А. Карпов, І. Кибальченко, Р. Нельсон, М. Портер, Е. Тоффлер, А. Федулова, Й. Шумпетер, В. Яковець, Е. Янч та багато інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте останнім часом, як зазначалось вище, у розвитку продуктивних сил України спостерігається негативна тенденція. В опублікованих роботах недостатньо уваги приділено розкриттю ролі освітньо-наукового комплексу в розвитку продуктивних сил, виокремленню парадигми його подальшого функціонування.

Мета статті. Обґрунтувати науково-практичні рекомендації щодо подальшого розвитку продуктивних сил України в умовах формування інформаційного суспільства та сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Досвід багатьох високорозвинених країн світу свідчить, що успішно розвиваються продуктивні сили там, де велика увага приділяється освітньо-науковому компоненту, де освіта та наука є пріоритетними сферами економічної діяльності та сприяють сталому розвитку країни.

Сталий розвиток – це керований розвиток економічного, соціального та екологічного напрямів. Основою керованості цим процесом є контрольний підхід та сучасні інформаційні технології, що дозволяють швидко моделювати різні варіанти напрямів розвитку продуктивних сил. Для України це є дуже важливим. Адже нині наша країна значно відстає від інших країн, зокрема її національна економіка, саме через низький технологічний рівень. Скажімо, у 2014 р. питома вага української економіки у світовому валовому внутрішньому продукті (ВВП) становила 0,17 %, у 2015 р. – 0,1 %. Головна причина такої ситуації – висока частка виробництва сировини та продукції з неглибокою промисловою переробкою, з низькою доданою вартістю. Водночас середній показник частки високотехнологічної продукції у промисловому експорті України протягом останніх півтора десятка років становив лише 4,89 %, тоді як, наприклад, у Сінгапурі цей показник перевищив 53 %, у Китаї – 26,3 %, у Південній Кореї – 30,11 %, у світі в цілому – 19,55 % [5].

Все це говорить про необхідність суттєвого поліпшення передумов соціально-економічного розвитку України, її продуктивних сил.

Досвід країн Європейського Союзу свідчить, що сталий розвиток продуктивних сил передбачає забезпечення ефективного контролю за рухом і використанням усіх, у тому числі освітньо-наукових ресурсів. Це, у свою чергу, потребує необхідності:

- на законодавчому рівні визначити стратегічні напрями розвитку вітчизняної економіки, сконцентрувавши на них інноваційно-інвестиційну політику;
- сформуванню конкурентоспроможний сектор відповідних досліджень і розробок;
- запровадити систему економічних стимулів модернізації вітчизняних суб'єктів господарської діяльності через упровадження технологічних інновацій;
- удосконалити нормативно-правові аспекти, що врегульовують питання використання науково-технічної інформації, у тому числі захист авторських прав на неопубліковані результати наукових досліджень (науково-технічних звітів, документації тощо);
- розробити нормативно-правові умови використання інтелектуальної власності та результатів наукової діяльності, отриманих за рахунок бюджетних коштів, що прискорить процеси комерціалізації результатів наукових досліджень;
- удосконалити системи обліку об'єктів інтелектуальної власності, статистичної звітності в галузі інноваційної діяльності;
- вдосконалити систему оцінювання ефективності інноваційної діяльності;
- доповнити контрольні функції держави щодо законності та ефективності використання коштів, спрямованих на інноваційну діяльність [10].

Визначення національної освітньо-наукової парадигми та стратегії сталого розвитку продуктивних сил відбувається під впливом світових тенденцій. Важливою передумовою забезпечення сталого розвитку продуктивних сил, як свідчить світовий досвід, є

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

перехід економіки на інноваційну модель її діяльності. Формування інформаційно орієнтованої моделі можливе за умови активної взаємодії держави та бізнесу. Це, у свою чергу, потребує здійснення відповідних заходів, спрямованих на проведення державного управління у відповідності до вимог інноваційної моделі економічного зростання. В центрі уваги має бути не стільки створення додаткових органів управління та організації контролю, скільки організація та уточнення існуючих функцій з метою виконання структурної повноти механізмів управління інноваційною діяльністю як на макро-, так і на макрорівні.

Інноваційна діяльність тісно пов'язана з функціонуванням освітньо-наукового комплексу. Таким чином, не дивно, що його розвитку особлива увага приділяється у США, Німеччині, Японії, Великій Британії, Франції, Південній Кореї, Китаї*. До речі, Китай останнім часом концентрує все більші ресурси у своєму освітньо-науковому секторі продуктивних сил країни. Країна скеровує десятки тисяч найбільш здібних випускників на післядипломну підготовку у США, в інших високорозвинених країнах, дотримуючись при цьому політики максимальної підтримки тих науковців, які потім повертаються додому.

Центральне місце в освітньо-науковому комплексі посідають кадри, підготовку яких здійснюють вищі навчальні заклади, випускники останніх мають бути креативними фахівцями. Креативна освіта, як відомо, орієнтована на розвиток здібностей, що забезпечують фахівцям пошук інновацій, аналіз проблем і варіантів їх подолання. Креативному фахівцю притаманні такі якості:

- винахідливість, вміння знаходити рішення на базі нового мислення, здатного поглянути на проблему з різних боків;

- наявність інтересу до експериментування, до рефлексії, неперервного навчання та генерування нових ідей. Адже сучасний фахівець має бути мобільним, конкурентоспроможним, компетентним. Компетентність має бути притаманна не лише власне фаховій підготовці. Компетентним фахівець має бути й у сферах економіки, права, а також володіти комунікативними знаннями.

Адже компетентність – це не просто володіння знаннями (у таких випадках йдеться про ерудицію), а перш за все потенційною готовністю вирішувати завдання зі знанням справи. Тому категорія «компетентність» включає в себе як змістовний (знання), так і процесуальний (вміння) компоненти. Іншими словами, компетентна людина має не лише знати сутність проблеми, але і вміти вирішувати її практично, тобто володіти методом (знання та вміння) її вирішення. При цьому залежно від обставин під час вирішення проблеми компетентний фахівець може застосовувати той чи інший метод, зокрема такий, що найбільше підходить у конкретній ситуації. Гнучкість методу вирішення проблеми – важлива якість компетентності, що передбачає постійне оновлення знань та їх успішне застосування в конкретних умовах, володіння новою інформацією тощо.

Компетентний фахівець – представник головної продуктивної сили суспільства – вирізняється від інших здатністю серед багатьох рішень обирати найбільш оптимальні, аргументовано підтверджувати їх ефективність, тобто володіти причинним мисленням. На його підготовку й має бути спрямована сучасна парадигма розвитку освітньо-наукового комплексу, складовою якої є особистісно орієнтоване навчання, відповідно до яких основна увага акцентується на формуванні особистісних та індивідуальних властивостей і якостей людини загалом і майбутнього фахівця зокрема. Такий підхід сприяє формуванню не просто компетентного, а конкурентоспроможного фахівця. Останній інтегрує в собі професійні, соціальні, особистісні компетенції, що забезпечу-

* У цих країнах середній показник частки високотехнологічної продукції у промисловому експорті сягає від 16,31 % (Німеччина) до 30,11 % (Південна Корея).

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

ють фахівцю впевненість у своїх силах, здатність витримувати конкуренцію на ринку праці у порівнянні з іншими випускниками вищих навчальних закладів.

Таким чином, конкурентоспроможний фахівець – це перш за все професіонал, готовий адекватно ситуації та часу знайти оптимальний та ефективний метод вирішення відповідних завдань. Підготовку таких фахівців можуть забезпечити вищі навчальні заклади, що працюють на інноваційній основі. В Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» зазначається, що однією з основних цілей розвитку інформаційного суспільства є забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення завдяки створенню системи освіти, орієнтованої на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні всебічно розвиненої особистості. Як зазначається в Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження державної програми „Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006–2015 роки”», від успішного використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі залежить розвиток країни в цілому та її місце у світовій спільноті.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє підвищувати якість підготовки кадрів, яку слід розглядати через призму вимог, які висуває ринок. Серед особливостей ринкових відносин, що впливають на зміну ролі, місця, змісту та організації системи підготовки кадрів, слід виділяти такі:

- гостра зацікавленість усіх сфер економічної діяльності у висококваліфікованих, професійно компетентних фахівцях саме того профілю, який необхідний саме на цей час;
- конкуренція працівників на фоні безробіття, які висувають вимоги не до формально отриманої освіти, а до фактичної кваліфікації, відображається в реальних знаннях, уміннях, навиках та інших якостей особистості;
- нові відносини системи професійної освіти з наукою, у першу чергу економічною, педагогічною, технологічною тощо.

Ці особливості ринку зумовлюють корінні зміни у сфері освіти, передбачаючи наступне:

- підвищення ролі гнучких і динамічних освітніх структур;
- перегляд системи критеріїв оцінювання особистісних і професійних якостей випускників вищих навчальних закладів на всіх ступенях освіти, а також системи підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки професорсько-викладацького складу;
- акцентування уваги на гуманітарних аспектах освіти, зокрема на формуванні особистісних якостей людини, особливо важливо в умовах ринкових відносин (відповідальність, професіоналізм, ініціатива, професійна мобільність тощо). Цьому сприяє активне використання у навчальному процесі таких технологій, що спонукають студентів до дослідницької діяльності, сприяють формуванню активної творчої особистості.

Серед зазначених технологій варто виділити такі:

- інтегральна педагогічна технологія, що забезпечує створення оптимальних умов для розвитку та самореалізації студента за допомогою формування цілісних знань про об'єкт, що вивчається і є основою творення «обороту світу»;
- структурно-логічна (операційно-діяльнісна) технологія, що передбачає поетапну організацію навчального процесу, побудову схеми орієнтованої основи діяльності, алгоритмів реалізації;
- технологія розвивального навчання, що сприяє формуванню у студента здібностей до самовдосконалення, активного, самостійного творчого мислення та навчання;
- технологія особистісно орієнтованого навчання, яка має за мету надавати студенту можливості виявити самостійність мислення, незалежність, здатність до власного вибору;

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

- технологія проблемного навчання, що спрямована на стимулювання інтересу студентів до знань, до розвитку себе за допомогою вирішення особистих проблем і виконання цих завдань у конкретній практичній діяльності;

- інтерактивні технології, які надають можливість студентам обмінюватись думками, ідеями, пропозиціями, а викладачу – стати організатором спільної діяльності, ділової співпраці, творчого пошуку. При цьому освітній процес організовується таким чином, що практично всі студенти залучаються до процесу пізнання;

- інформаційні комп'ютерні технології – це свого роду суміш методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі і подання інформації, що розширює знання студентів і розвиває їх можливості щодо керування технічними і соціальними процесами;

- технології дистанційного навчання – це організація освітнього процесу, що ґрунтується на принципі самостійного навчання студента, де вони віддалені від викладача у просторі, але мають можливість у будь-який момент підтримувати зв'язок за допомогою засобів комунікації;

- ігрові технології – це організація навчального процесу, заснована на реконструкції моделі діяльності у межах запропонованого сценарію;

- тренінгові технології, що передбачають алгоритм розв'язання найбільш типових практичних задач;

- кейс-метод – це метод активного проблемно-ситуативного аналізу, який активно використовується у разі необхідності вирішення конкретних завдань ситуацій (вирішення кейсів). Кейс активізує студентів, розвиває аналітичні та комунікативні здібності тощо [8].

Використання вищезазначених методів, як свідчить практика, сприяє оволодінню студентами дослідницькими навичками, успішному їх орієнтуванню в потоці вітчизняної та зарубіжної інформації, дозволяє успішно її (інформацію) аналізувати, узагальнювати, виявляти тенденцію, зіставляти факти, робити висновки, тобто більш успішно адаптуватись у професійному середовищі тощо. Іншими словами, такий фахівець априорі орієнтується на особистісно-орієнтовані пошукові та діяльні моделі праці, мотиви застосування інноваційних освітніх технологій.

Висновки і пропозиції. Таким чином, освітньо-наукова парадигма розвитку продуктивних сил та її головної продуктивної сили – людини, буде і в перспективі визначальною. Її діяльність буде перш за все спрямована на подолання недоліків в освітній сфері, яка є визначальним чинником розвитку продуктивних сил, а саме: невідповідність якості освіти сучасним вимогам; диспропорції у підготовці фахівців і попитом на них роботодавців; неефективність механізмів державного фінансування системи освіти та науки; збереження занадто централізованого управління системою освіти тощо. Водночас серед пріоритетних напрямів розвитку освітньо-наукового комплексу в перспективі мають бути:

- підвищення якості освітньо-наукової діяльності;
- забезпечення рівного доступу до якісної освіти на всіх рівнях;
- підвищення конкурентоспроможності національної освіти та науки;
- інтеграція української освіти в єдиний європейський освітній простір тощо.

Власне освітня парадигма і передбачає функціонування неперервної освіти, що має спрямувати зусилля своєї діяльності на: подальше розширення соціального партнерства ВНЗ з роботодавцями, громадянами, їх об'єднаннями, залучення останніх до процесу вироблення та прийняття необхідних рішень; оптимізацію обсягів підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів; надання вищим навчальним закладам державної підтримки для підготовки фахівців за напрямами, що стимулюють розвиток

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

пріоритетних напрямів освіти та науки базових галузей економіки у форматі «освіта – наука – технології» завдяки інтеграції освітніх закладів з науковими установами та виробництвом.

Для досягнення цього має бути активно використаний компетентнісний підхід, зокрема щодо переміщення акценту з процесу накопичення нормативно визначених у студентів знань, умінь і навичок у площину формування та розвитку здатності практично діяти й творчо застосовувати набуті знання й досвід у різних ситуаціях. А це значить, що вища школа як складова освітньо-наукової парадигми має забезпечити високу готовність майбутнього фахівця до успішної діяльності в реальному житті.

Список використаних джерел

1. Алимов О. М. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення : монографія / О. М. Алимов, А. І. Даниленко, В. М. Трегобчук. – К. : Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. – 540 с.
2. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К. : НІСД, 2015. – 684 с.
3. Волошин В. І. Формування інституціонального середовища забезпечення економічної безпеки регіону [Електронний ресурс] / В. І. Волошин. – Режим доступу : <http://niss.viv.ua/analytics/74/htm>.
4. Загородня О. Актуальні концепти економічної теорії інновацій / О. Загородня // Економічна теорія. – 2016. – № 2. – С. 5–17.
5. Кораблін С. Національний бізнес-цикл і доходи зведеного бюджету України: підходи до оцінки кількісного впливу / С. Кораблін // Економічна теорія. – 2016. – № 2. – С. 75–84.
6. Крисенко О. В. Проблеми побудови ефективної держави в Україні: пострадянський контекст / О. В. Крисенко // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 1 (30). – С. 5–9.
7. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті. – К. : Райдуга, 2001. – 16 с.
8. Підковко Х. В. Інноваційні технології навчання в контексті компетентного підходу в освіті / Х. В. Підковко // Медична освіта. – 2016. – № 1. – С. 41–43.
9. Ревак І. О. Вища освіта в структурі інтелектуального потенціалу України: стан та перспективи розвитку / І. О. Ревак // Проблеми економіки. – 2014. – № 4. – С. 136.
10. Сікорський П. Принципи моделювання нових контрольно-оцінювальних систем і їх застосування у середніх і вищих навчальних закладах / П. Сікорський // Вища освіта України. – 2016. – № 2. – С. 15.
11. Черешнюк О. М. Інноваційна діяльність як складова сталого економічного розвитку: контрольний аспект / О. М. Черешнюк // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (11 травня 2016 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – С. 416–418.

References

1. Alymov, O.M., Danylenko, A.I. & Trehobchuk, V.M. (2005). *Ekonomichnyy rozvytok Ukrainy: instutsionalne ta resursne zabezpechennia* [The economic development of Ukraine, institutional and resource support]. Kyiv: Joint Institute of Economics of NAS of Ukraine (in Ukrainian).
2. *Analitychna dopovid do Shchorichnoho Poslannya Prezydenta Ukrayiny do Verkhovnoyi Rady Ukrainy "Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshche Ukrainy v 2015 rotsi"* [The analytical report to the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine "On the internal and external situation of Ukraine in 2015"]. (2015). Kyiv: National Institute for Strategic Studies (in Ukrainian).
3. Voloshyn, V.I. *Formuvannia intyutsionalnoho seredovyshcha zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehionu* [Building institutional environment to ensure economic security in the region]. Retrieved from <http://niss.viv.ua/analytics/74/htm>.
4. Zahorodnia, O. (2016). Aktualni konsepty ekonomichnoyi teoriiy innovatsiy [Recent concepts of economic theory Innovation]. *Ekonomichna teoriia – Economic Theory*, no. 2, pp. 5–17 (in Ukrainian).

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

5. Korablin, S. (2016). Natsionalnyi biznes-tsykl i dokhody zvedenoho biudzhetu Ukrainy pidkhody do otsinky kilkisnoho vplyvu [National business cycle and revenues of the consolidated budget of Ukraine: quantitative approaches to assessing the impact]. *Ekonomichna teoriya – Economic Theory*, no. 2, pp. 75–84 (in Ukrainian).

6. Krysenko, O.V. (2014). Problemy pobudovy efektyvnoyi derzhavy v Ukrayini: postradyanskyi kontekst [The problem of building an effective state in Ukraine, post-Soviet context]. *Stratehichni priority – Strategic Priority*, no. 1 (30), pp. 5–9 (in Ukrainian).

7. *Natsionalna doktryna rozvytku osvity v Ukraini u XXI stolitti [National Doctrine of Education Development in Ukraine in the XXI century]* (2001). Kyiv: Raiiduha (in Ukrainian).

8. Podkovko, Kh.V. (2016). Innovatsiini tekhnolohii navchannia v konteksti kompetentnisnoho pidkhodu v osviti [Innovative learning technologies in the context of the competence approach in education]. *Medychna osvita – Medical education*, no. 1, pp. 41–43 (in Ukrainian).

9. Revak, I.O. (2014). Vysha osvita v strukturі intelektualnoho potentsialu Ukrainy: stan ta perspektyvy rozvytku [Higher education in the structure of intellectual potential of Ukraine: Status and Prospects]. *Problemy ekonomiky – The Problems of Economy*, no. 4, p. 136 (in Ukrainian).

10. Sikorsky, P. (2016). Pryntsypy modeliuvannia novykh kontrolno-otsiniuvalnykh system i yikh zastosuvannia u serednikh i vshchychkh navchalnykh zakladakh [Principles of modeling new control appraisal systems and their application in secondary and higher education]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher Education of Ukraine*, no. 2, p. 15 (in Ukrainian).

11. Chereszniuk, O.M. (2016). Innovatsiina diialnist yak skladova staloho ekonomichnoho rozvytku: kontrolnyi aspekt [Innovative activities as part of sustainable economic development: control aspect]. Proceeding from *Stan i perspektyvy rozvytku oblikovo-informatsiynoyi systemy v Ukraini: Materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – State and prospects of accounting and information systems in Ukraine: Materials IV International Scientific Conference*. (May 11, 2016). Ternopil: TNEU, pp. 416–418 (in Ukrainian).

Гарашук Олена Василівна – доктор економічних наук, професор, завідувач сектору взаємодії з громадськістю та ЗМІ і міжнародного співробітництва відділу організаційно-інформаційного забезпечення та роботи з персоналом, Державна інспекція навчальних закладів України (вул. Ісаакяна, 18, м. Київ, 01135, Україна).

Гарашук Елена Васильевна – доктор экономических наук, профессор, заведующая сектором взаимодействия с общественностью и СМИ и международного сотрудничества отдела организационно-информационного обеспечения и работы с персоналом, Государственная инспекция учебных заведений Украины (ул. Исаакяна, 18, г. Киев, 01135, Украина).

Garashchuk Olena – Doctor in Economics, Professor, Section Head of Public Relations and the Media and International Cooperation Department of Organizational and Information Support and Work with the Staff, State Inspection of Educational Institutions of Ukraine (18 Isaakyian Str., 01135 Kyiv, Ukraine).

E-mail: mon7@ukr.net

Куценко Віра Іванівна – доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (б-р Шевченка, 60, м. Київ, 01032, Україна).

Куценко Вера Ивановна – доктор экономических наук, профессор, Заслуженный деятель науки и техники Украины, главный научный сотрудник, ГУ «Институт экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины» (б-р Шевченко, 60, г. Киев, 01032, Украина).

Kutcenko Vira – Doctor in Economics, Professor, Honored Scientist of Ukraine, Chief Researcher, State Institution “Institute for Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine” (60 Shevchenko Blvd., 01032 Kyiv, Ukraine).

E-mail: animov103@gmail.com